Asiakirjan ovat allekirjoittaneet

Nimi	Tunnistautuminen	Aika
Jussi Rämet	Suomi.fi	21.05.2025 09:55:21 UTC+03:00

PPL/346/00.07.03/2025

Kirjallinen asiantuntijalausunto eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle asiassa EJ 2/2025 vp jatkokirjelmä asiaan E 31/2024 vp

VIITE: Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntopyyntö: EJ 2/2025 vp jatkokirjelmä asiaan E 31/2024 vp E-kirje Ennakkovaikuttaminen tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen (2028-)

Pohjois-Pohjanmaan liitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto muistioon Suomen ennakkovaikuttaminen tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen (2028-). Suomen ennakkovaikuttamiskannat ovat kehittyneet parempaan suuntaan ja kanta on selvästi jalostunut.

Rahoituskehyksen rakenne ja koheesiopolitiikan asema

Koheesiopolitiikka on Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikkaa, jonka ensisijaisena tavoitteena on kaventaa alueellisia, taloudellisia ja sosiaalisia kehityseroja unionin sisällä. Tämä tehtävä perustuu EU:n perussopimuksiin, ja sen toimeenpano tapahtuu aluelähtöisesti. Harva asutus, pitkät etäisyydet ja kylmä ilmasto ovat Itä- ja Pohjois-Suomen pysyviä haittoja. Tämän takia *Itä- ja Pohjois-Suomen muusta Suomesta poikkeavasta tukitarpeesta on sovittu Suomen vuoden 1994 EU-liittymissopimuksessa.*

Muistiossa koheesiorahoituksen nykyisten varojenjakokriteerien osalta Suomi tunnistaa harvan asutuksen ja muuttoliikekriteerien merkityksen Suomen kannalta. Lisäksi todetaan, että pohjoisten harvaan asuttujen alueiden *NSPA-erityisrahoitus on Suomen koheesiorahoituksen kokonaissaannon kannalta erityisen merkityksellinen. NSPA-kriteeriä ei pelkästään tulisi tunnistaa, vaan tärkeä on pitää sitä aktiivisesti esillä.*

Koheesiovarojen merkitys korkeakoulujen, tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan ekosysteemityössä ja kehittämisessä on ratkaiseva Itä- ja Pohjois-Suomessa. Näitä vaikutuksia ei voida mitata yksinomaan niihin tehtyinä euromääräisinä panostuksina. Epäsuorat vaikutukset ja kerrannaisvaikutukset ovat harvaan asutuilla alueilla suuremmat kuin vauraammilla Suomen alueilla. *Suomen kannassa tuodaan esille, että alueellisen koheesion edetessä tarve koheesiopolitiikalle vähenee. Tavoitetta ei ole vielä saavutettu, vaan Suomessa alueiden kehitys on edelleen eriytynyttä. Suomen kantana ei siis tule tavoitella koheesiorahoituksen vähenemistä. Tämä tavoite tulee poistaa.*

Valmistelu ja lähtökohdat

Suomessa on suuralueilla eroja, joita ei voida sivuuttaa rahoitussuunnitelmia laadittaessa. Esimerkiksi Etelä-Suomi, Länsi-Suomi ja Pohjois-Suomi eroavat toisistaan merkittävästi taloudellisten ja sosiaalisten olosuhteiden sekä infrastruktuurin kehityksen osalta. *Harvaan asutun alueen erityispiirteet, kuten vähäinen väestötiheys ja pitkät välimatkat, on otettava huomioon rahoitusinstrumenttien ja ohjelmien suunnittelussa.*

Suomen perussopimuksessa on selkeä kirjaus, jonka mukaan harvaan asuttujen alueiden – erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen – erityistukea tulee kohdentaa sinne, mihin se on tarkoitettu. Tällä säädöksellä pyritään varmistamaan, että harvaan asuttujen alueiden elinvoimaisuus säilyy ja niille annetaan mahdollisuus kehittyä tasavertaisina muuhun Suomeen verrattuna. *Pohjois-Suomessa ja Itä-Suomessa tarvitaan erillistä rahoitusta, joka tukee alueiden saavutettavuutta, elinkeinoelämän monipuolistamista ja alueellista infrastruktuuria.*

Pohjois-Pohjanmaan liitto korostaa, että geopoliittisen tilanteen muuttuessa EU:n rahoituspainotuksen painopisteitä on tarkasteltava, mutta koheesiopolitiikan roolia ei tule heikentää. Aluekehityksen laiminlyönti kasvattaa eriarvoisuutta ja heikentää unionin sisäistä eheyttä ja kilpailukykyä.

Hallintomalli ja tulosperustaisuus

Alustavien ennakkotietojen mukaan komissio olisi uudistamassa jaetun hallinnon rahoitusvälineitä nykyisistä kustannusperusteisista malleista tulosperusteisiin malleihin. Näissä rahoitusmalleissa EU-rahoitusta maksettaisiin jäsenvaltioille vasta ennalta sovittujen konkreettisten täytäntöönpanoon liittyvien tavoitteiden ja välitavoitteiden toteuduttua.

Tulosperustaista mallia sovelletaan tällä hetkellä EU:n elpymis- ja palautumistukivälineessä. Vaikka muistiossa todetaan, että elpymisväline oli poikkeuksellinen ja kertaluonteinen ratkaisu, eikä järjestely toimi ennakkotapauksena, Suomi suhtautuu kannassaan avoimesti tulosperustaisten mallien tarkastelemiseen. *Elpymisvälineen hallintomalli ei kunnioita perussopimusten läheisyys-, kumppanuus- ja jaetun hallinnon periaatteita. Komission suunnitelmien puutteena pidetään yleisesti politiikan vaikuttavan ja tehokkaan täytäntöönpanon edellytyksenä olevan alue- ja paikallisviranomaisten omistajuuden ja vaikutusmahdollisuuksien huomioimista. Pohjois-Pohjanmaan liitto korostaa, että rahoitusmallien tarkastelussa otetaan huomioon aluelähtöisyys ja monitasoisen hallinnon periaatteet.*

Ennallistamisasetus

EU:n ennallistamisasetuksen tavoitteiden tukeminen EU-varoin on tärkeää, mutta tämän rahoituksen ei tule tapahtua koheesiopolitiikan rahoituskehyksestä. Koheesiopolitiikan varat on säilytettävä ensisijaisesti aluekehitystä ja koheesiotavoitteita palvelevina.

Maaseudun kehittäminen ja maataloustuki

Pohjois-Pohjanmaan liitto arvioi, että maaseudun kehittämisrahoituksella ja aluekehitysinstrumenteilla on omat erilliset tavoitteensa.

Maataloustuki on tuki-instrumentti, joka on perusteltua säilyttää erillisenä osana EU:n yhteistä maatalouspolitiikkaa (CAP), kuten käynnissä olevalla ohjelmakaudella. Maataloustukien rooli on turvata elinkelpoiset maatalousyritykset ja varmistaa ruoan tuotannon jatkuvuus koko EU:ssa. EU:n maataloustuet, jotka vuonna 2020 olivat noin 58 miljardia euroa, ovat osoittaneet maataloustuotannon ja ympäristön

yhteensovittamisen olevan tärkeää sekä EU:n elintarviketurvallisuuden että maaseudun väestön elinvoimaisuuden kannalta.

Pohjois-Pohjanmaan liitto esittää Suomen kantaan lisättäväksi maininnan Leader-toimintamallin/paikallislähtöisen kehittämisen säilyttämisestä erikseen korvamerkityllä rahoituksella. Tarvetta tämän toiminnan jatkamiselle tukee hyvien tulosten saavuttamisen lisäksi se, että Euroopan komissio tulee ensi syksynä pilotoimaan Leader-ryhmien EU-maiden rajat ylittävää toimintaa.

Suomen omavaraisuus, huoltovarmuus ja puhtaan ruoan tuottaminen pohjoisen olosuhteissa, voi olla koko Euroopan kannalta merkittävä, koska sääolosuhteet (kuumuus, veden saanti) ja ilmastonmuutoksen tuomat olosuhteet kaventavat ja heikentävät Euroopan viljelymahdollisuuksia tulevaisuudessa.

Alueet ja mahdollinen geopoliittisen tilanteen muutos

Suomen lähialueiden geopoliittinen tilanne on muuttunut. Tämä haastaa Itä- ja Pohjoiset maakunnat vahvistamaan muutoksenkestävyyttään. Muutoskestävyyttä saavutetaan parantamalla alueiden saavutettavuutta ja vahvistamalla tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa. Näin voidaan säilyttää alueiden houkuttelevuus investoinneille ja ehkäistä rakenteellista taantumista, joka voisi vaarantaa alueiden pitkän aikavälin kehityksen ja turvallisuuden. *Mahdollinen geopoliittinen tilanteen muutosasia ei koske pelkästään itärajaa. Se koskee koko Suomea itäisen etulinjan maana. Suomeen tulevan EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahoituksen nykytason säilyttämisen kannalta on tärkeää, että harvan asutuksen yleiskriteeri säilyy edelleen tuen laskentakriteerinä. NSPA-erityistuki ja harvanasutuksen yleiskriteeri tuovat yli puolet Suomen saamasta kokonaistuesta.*

Liikenneinfrastruktuurin rahoittamisessa ensisijaisena tulee olla saavutettavuuden parantaminen. Sotilaallista liikkuvuutta voidaan tarkastella lähinnä kaksikäyttöinfrastruktuurin kautta.

Kilpailukyky

Reilut, toimivat ja kilpaillut sisämarkkinat ovat EU:n suurin vetovoimatekijä. Sisämarkkinoiden menestys on perustunut alusta lähtien rinnakkaiseen alue- ja rakennepolitiikkaan, jolla taataan tasapuoliset toimintaedellytykset ja talouksien konvergenssi.

Suomen kanta on kannatettava ja valitut toimet ja ratkaisut ovat erinomaisia. Tekoäly, suurteho- ja kvanttilaskenta, siruteknologia sekä 6G teknologia ovat koko Euroopan tasolla tunnustettua murrosteknologioita, joihin Suomella on paljon annettavaa. Huomioimme, että Suomi ei ota kanta kilpailukyvyn osalta maan mineraalivarantoihin tai puhtaaseen siirtymään.

Suomen kannassa tulee nostaa esille EU:n ns. additionaliteetti- eli lisäysperiaate, jolla tarkoitetaan lisäarvoa kansalliselle politiikalle alueiden kehityserojen tasaamiseksi. Tämän vuoksi on noudatettava kriteereihin perustuvaa ansaintalogiikkaa, eli ne alueet, jotka kerryttävät kriteereitä saavat myös vastaavasti tukea.

Venäjän hyökkäyssodan vuoksi myös muut kuin itärajan maakunnat ovat kohdanneet huomattavia vaikeuksia. Itäisen ulkorajan alueet ovat ensimmäisinä ottaneet vastaan iskun EU:n Venäjälle asettamista pakotteista, ja

niiden toimintaympäristö ja elinkeinoperusta on voimakkaasti muuttunut. Tämän vuoksi itäisille ulkoraja-alueille tarvitaan erillisrahoitus turvaamaan niiden elinvoimaa ja sitä kautta koko Suomen kokonaisturvallisuutta. Erillisrahoitus ei pidä olla osa koheesiopolitiikkaa eikä kuulua kansalliseen kirjekuoreen.

Puolustus ja kokonaisturvallisuus

Suomen kanta on kannatettava ja kestää tarkastelun sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Puolustuksen rahoitus on oltava koheesiopolitiikasta erillinen. TKI-toiminnassa kaksikäyttöisyyden vahvistaminen on kannatettava. Kokonaisturvallisuus käsitteen kirjaaminen siten, että se huomioi myös henkisen resilienssin ja mahdollistaa siihen toimeenpanoelementtejä myös maakunnittain tulisi huomioida paremmin tulevissa ohjelmissa.

Oulussa 21.5.2025

Jussi Rämet

Maakuntajohtaja